

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Wat maakt een juridisch tijdschrift wetenschappelijk?

Stolker, C.J.J.M.

Citation

Stolker, C. J. J. M. (2004). Wat maakt een juridisch tijdschrift wetenschappelijk? *Njb-Kronieken*, 1409-1418. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3388>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3388>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Wat maakt een juridisch tijdschrift wetenschappelijk?

Universiteiten horen plaats te zijn van georganiseerde achterdocht. Wetenschappelijke tijdschriften zouden op hun beurt aan die missie moeten bijdragen. Het eerste wetenschappelijke tijdschrift ooit werd opgericht door een jurist. Het is nu weer hoog tijd, over de toekomst van de rechtswetenschappelijke publicatiecultuur na te denken.

1 Vorm en inhoud van het juridisch onderzoek*

In zijn artikel 'Goodbye to Law Reviews' (1937) schreef de Amerikaanse hoogleraar Fred Rodell:

There are two things wrong with almost all legal writing. One is its style. The other is its content.¹

In het stuk, dat vooral is gericht tegen de Amerikaanse law reviews, verklaarde hij nooit meer in zo'n tijdschrift te zullen schrijven. Rodells uitspraak heeft iets van die van Nieuwenhuis over het belang van een onderzoeksvraag aan het begin van een juridische dissertatie:

... een heldere probleemstelling als startblok van het proefschrift is een garantie voor de onbenulligheid van het resultaat.²

Een uitspraak hoeft niet waar te zijn om doel te treffen. Naar het woord van Stendhal: 'Tous les vents sont bons, pourvu qu'ils nous poussent'. Want Rodell en Nieuwenhuis doen in elk geval iets wat rechtsgeleerde schrijvers weinig doen: nadenken over de aard van hun werk. Dat gebrek aan reflectie op eigen werk tekent de

rechtswetenschap en dat is niet zonder gevaar.³ De rechtswetenschap is maar één discipline uit vele en dat zal ze merken ook. Zo wordt de kwaliteitsbeoordeling van het wetenschappelijke onderzoek meer en meer gedomineerd door de andere wetenschappen en om onderzoeksgeld wordt gezamenlijk gestreden. De rechtswetenschap is dan

steeds slecht zichtbaar. Wie het Wetenschapsbudget 2004 leest, moet zich zorgen maken.⁴ De rechtsgeleerdheid wordt niet eenmaal genoemd; een lot dat zij deelt met andere alpha- en gammawetenschappen. Het is alles nanotechnologie, de harde kant van de ICT en 'genomics' wat de klok slaat. Bestuurlijk zit de minister op de koers van bevordering van wetenschappelijke samenwerking, van concurrentie waar mogelijk en nodig, van vergroting van de tweede- en de derde geldstromen, nadruk op maatschappelijke relevantie, van een beter kwaliteitsbeleid en van verdere internationalisering. Vergeleken met de andere wetenschappen staat de

rechtsgeleerdheid op elk van die punten op achterstand.⁵ Alleen voor wat betreft het gezichtspunt 'maatschappelijke relevantie' scoren we waarschijnlijk goed.

Hoe komt dat? In mijn artikel in het NJB vorig jaar koos ik als perspectief dat van de andere wetenschappen. Hoe kijken zij tegen ons aan? Heel in het kort luidde mijn antwoord: men vindt de rechtswetenschap sterk nationaal gericht, solistisch van aard, met een eigenzinnige publicatiecultuur, normatief, commentariërend, zonder een expliciete wetenschappelijke methode en een discipline met weinig empirische belangstelling. Een opmerkelijke wetenschap dus, naar vorm en inhoud. Rodell lijkt gelijk te hebben. Het is ook lastig om van ons een beeld te krijgen: de rechtswetenschap behoort niet alleen tot de gedragswetenschappen (waartoe NWO haar rekent), maar

meer nog tot de geesteswetenschappen waarin het menselijke wils- en denkleven een rol speelt.⁶

In het gebrek aan zelfreflectie onder juristen lijkt ondertussen verandering te komen. Zo heeft in België de

Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR - de tegenhanger van onze VSNU) de commissie-Verbeke ingesteld.⁷ Zij kreeg als opdracht 'de evaluatie van de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek in de rechtswetenschappen'. De commissie gaat na hoe universiteiten kunnen werken aan kwaliteitszorg van het rechtswetenschappelijk onderzoek, welke evaluatiecriteria het meest gebruikt worden en over welke evaluatiemethode en evaluatiecriteria 'de meeste eensgezindheid' bestaat.⁸

Uit de reacties op 'Ja, geleerd zijn jullie wel!' bleek dat ook bij ons velen menen dat er iets moet gebeuren.⁹ Is het niet vanwege 'content', dan toch vanwege 'style'. Daarin staat de rechtswetenschap overigens niet alleen; alle wetenschappen en zeker ook de gedragswetenschappen lopen tegen problemen van vorm en inhoud op.¹⁰

Toch zou het verkeerd zijn slechts met defensieve argumenten tot veranderingen te komen. Wat juristen doen is op zichzelf al te belangrijk om er niet van tijd tot tijd bij stil te staan. Het is daarom goed dat in ons land in de afgelopen maanden een debat gaande is over verschillende aspecten van rechtswetenschappelijk onderzoek. In de Verenigde Staten bestaat die aandacht voor 'legal scholarship' al veel langer; en voor wie naar de ontwikkelingen in andere wetenschappen kijkt, is het heel waarschijnlijk dat de wetenschappelijke beoefening van de rechtsgeleerdheid er over tien jaren heel anders zal uitzien.

Dit artikel vervolgt met wat wetenschapsfilosofische omzwervingen die van belang zijn voor de rechtswetenschap (par. 2). Om vervolgens tot enkele suggesties te komen met betrekking tot de toekomst van juridische tijdschriften, liet ik mij inspireren door de Amerikaanse situatie waartegen Rodell zich zo afzette (par. 3) en door een betrekkelijk willekeurig gekozen bètamedisch blad, The Journal of Pathology (par. 4). Daarna volgen mijn suggesties voor een mogelijke vernieuwing van onze juridische wetenschappelijke tijdschriften (par. 5) en een

Carel Stolker is hoogleraar-directeur E.M. Meijers Instituut, Universiteit Leiden en portefeuillehouder onderzoek in het bestuur van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

korte conclusie (par. 6).

2 Enkele wetenschapsfilosofische omzwervingen

Opmerkelijk is dat de rechtswetenschap geen eigen wetenschapsfilosofie kent. Studenten en jonge wetenschappers worden er dus niet in onderwezen. Het beeld dat juristen hebben van wetenschap (van science) is sterk bèta-gericht. Zij denken aan Newton en Einstein, aan microscopen, pipetjes en deeltjesversnellers. Dat zijn wetenschappen waarvan wij vaak denken dat zij leiden tot waarheidsuitspraken. Maar is dat zo?

Inderdaad is wetenschap lang, eigenlijk tot aan het begin van de vorige eeuw, door velen beschouwd als zekere, absoluut betrouwbare kennis. Wetenschappelijke vooruitgang bestond erin dat aan bestaande zekerheden nieuwe werden toegevoegd. En ofschoon sommigen wel beseften dat de juistheid van wetenschappelijke kennis nooit afdoende bewezen zou kunnen worden, waren het Einsteins relativiteitstheorieën die de notie van wetenschap als voorlopige kennis vestigden. Zijn theorieën wierpen de traditionele, op de wetten van Newton gebaseerde wetenschap, omver. Wat men al die tijd had gezien als zekere en absoluut betrouwbare kennis, bleek dat niet te zijn. Waarom valt een appel? Newton veronderstelde dat twee voorwerpen op afstand kracht op elkaar konden uitoefenen zonder tussenkomst van iets anders. Maar zijn twijfel ging diep: de gedachte dat materie kracht uitoefent en invloed heeft op andere materie zonder contact 'is so great an absurdity that I believe no man who

has in philosophical matters any competent faculty of thinking can ever fall into it.' ¹¹

Die uitspraak zou passen in het huidige wetenschapsfilosofische denken. Wetenschappelijke theorieën vormen voorlopige kennis. Zij horen daarom niet onkwetsbaar te zijn of als onkwetsbaar te worden gepresenteerd; het gaat erom dat we in staat worden gesteld gepresenteerde theorieën te weerleggen. Deze gedachte staat bekend als de falsifieerbaarheid van een theorie. Wie een theorie als waarheid presenteert, bedrijft volgens de Oostenrijkse filosoof Karl Popper geen wetenschap. Onderzoekers moeten op zoek naar de weerlegging van hun theorie, niet naar de bevestiging ervan. Popper komt tot dat inzicht nadat hij in zijn Weense tijd kennis maakte met de theorieën van Marx, Freud en de kinderpsycholoog Adler. Het was Popper opgevallen dat hun theorieën zovóél konden verklaren. Wie bijvoorbeeld Adlers theorie aanhing, zag overal confirmerende gevallen. Popper beschrijft een ontmoeting met Adler:

Ik vertelde hem eens, het was in 1919, van een geval dat mij niet erg adleriaans leek, maar hij had geen enkele moeite het in termen van zijn theorie van minderwaardigheidsgevoelens te analyseren, hoewel hij het kind zelf niet had gezien. Licht geschokt vroeg ik hem hoe hij zo zeker kon zijn. 'Vanwege mijn duizendvoudige ervaring', antwoordde hij, waarop ik het niet kon laten te zeggen: 'En met dit nieuwe geval is uw ervaring zeker

duizend-en-een-voudig geworden.' ¹²

Een van Poppers stellingen is dat elke echte test van een theorie een poging is haar te falsifiëren. Testbaarheid is falsifieerbaarheid. Er zijn graden van testbaarheid: sommige theorieën zijn beter testbaar, meer blootgesteld aan weerleggingen dan andere. Zij nemen, zegt Popper, als het ware grotere risico's. Wetenschap hoort daarom open te zijn en die opdracht hoort ook gehoor te krijgen in de wijze waarop juristen hun onderzoek verrichten en

presenteren. Juist in een contextgevoelige wetenschap als de rechtswetenschap. ¹³ Dat wetenschap in context plaatsvindt geldt overigens niet alleen voor het recht, maar ook voor de bèta's. Zo schrijft de Amsterdamse hoogleraar wiskunde Ronald Meester:

Nee, een wetenschappelijke theorie wordt altijd vanuit een bepaald perspectief en in een bepaalde context gebracht en begrepen. Er is geen sprake van een objectief wetenschappelijke standaard. Ik kan dit niet duidelijk genoeg zeggen: wetenschap bedient zich van beelden, analogieën, beeldspraken en intuïtie. Hiermee komt het begrip 'wetenschappelijk aangetoond' in een nieuw licht te staan. Er is blijkbaar geen objectieve standaard waar

we 'wetenschappelijk aangetoond' aan af kunnen meten. ¹⁴

Maar wat betekent dat voor onze wetenschapsbeoefening? Wat betekent het voor onze methode? Is het dan 'anything goes'?

Popper riep in zijn dagen ook weerstand op. Zijn idee van de redelijkheid van de wetenschap kwam in de ogen van tal van wetenschappers niet overeen met de feitelijke praktijk van de wetenschapsbeoefening. De grootste en meest revolutionaire ontwikkelingen in de wetenschap waren maar moeilijk te verklaren vanuit de methode die de wetenschapsfilosofen hadden uitgedacht. Een belangrijke exponent van dat denken was filosoof en kunstenaar

Paul Feyerabend die een boek schreef 'Against Method' ¹⁵:

Mijn stelling luidt, dat anarchisme bevorderlijk is voor de vooruitgang, welke betekenis men er ook aan toe wil kennen. Zelfs voor wetenschap van het type 'gezag en orde' geldt, dat ze alleen maar kans van slagen heeft als ze zo nu en dan anarchistische wendingen toestaat. (...) Er (bestaat) slechts één principe dat men onder alle omstandigheden, in alle fasen van de menselijke ontwikkelingen kan verdedigen. Dat principe luidt: alles is mogelijk - anything goes.

Dat geeft te denken, zoals Nieuwenhuis ons te denken gaf. Intuïtie, toeval, de onverwachte ingeving, het mislukte experiment, de wonderlijke associatie, zij spelen alle een rol in het wetenschappelijk onderzoek. Maar ook de 'foute' theorie kan een zegen voor de wetenschappelijke vooruitgang zijn. Bekend is de uitspraak van Darwin:

False facts are highly injurious to the progress of science, for they often endure long; but false views, if supported by some evidence, do little harm, for every one takes a salutary pleasure in proving their falseness ¹⁶

Toch zal het nadenken over de te hanteren methode en daarover expliciet zijn juist in de contextgevoelige gedrags- en maatschappijwetenschappen waartoe de rechtswetenschap behoort, noodzakelijk zijn. Zeker in een discipline die zich traditioneel niet zo druk maakt over de te volgen methoden. Tot een keurslijf hoeft dat niet te leiden. Voor zover ik de huidige stand van de hedendaagse wetenschapsfilosofie kan overzien en begrijpen, trek ik daaruit de conclusie dat men juist moet oppassen voor de heiligverklaring van één theorie of één methode. Er

is, binnen zekere beperkingen waarover in de eigen discipline overeenstemming bestaat, ruimte voor variatie. ¹⁷ Maar dat leidt niet tot 'anything goes'. Daarvoor is de rechtswetenschap in dit opzicht te kwetsbaar. In de wetenschap heeft geen jurist het recht aan zijn zijde.

3 De Amerikaanse law reviews

Rodells artikel heeft in Amerika tot veel discussie over 'legal scholarship' geleid. Die discussie draaide vooral om de plaats van de juridische tijdschriften. In Amerika behoren de meeste tijdschriften ¹⁸ toe aan de juridische faculteiten:

As cathedrals to every good-seized medieval French town, and as universities to every twentieth century state of the United States, so law reviews are a necessary element of every respectable law school.¹⁹

Sommige tijdschriften zijn 'faculty-edited' of worden uitgegeven door 'learned societies'²⁰, maar verreweg de meeste law reviews zijn 'van' de studenten. Ze werden ooit opgericht om een bijdrage te leveren aan hun scholing;

niet aan het rechtswetenschappelijke onderzoek.²¹ Tot op de dag van vandaag zijn het studenten die de redacties vormen. Zij zijn de poortwachters van het rechtswetenschappelijk onderzoek - tot verbazing van andere wetenschappelijke disciplines. De Amerikaanse rechtssocioloog Laurence Friedman vertolkt die verbazing: Law reviews are the primary outlet for legal scholars, and the law review system is unique to legal education. People in other fields are astonished when they learn about it; they can hardly believe their ears. What, students decide which articles are worthy to be published? No peer review? And the students chop the work of their professors to bits? Amazing. And then they check every single footnote against the original source? Completely loco. Can this really be the way it is? Secretly, I share their astonishment; and I think the system is every bit as crazy, in some ways, as they think it is.²²

Die verbazing betreft kortweg de selectie door niet-deskundige studenten van de onderwerpen - die veelal door mode bepaald wordt. Verder de vorm: de artikelen zijn veel te lang, auteurs geven veelal eindeloos de status quo weer alvorens met iets nieuw te komen, de stukken kennen veel te veel voetnoten²³ en zijn, kortom, te schools van opzet:

In most law reviews, even the most obvious of statements is presumed to need adornment; editors (studenten dus; CS) have demanded support for claims that Plato was an 'influential philosopher' or that 'one of the values of American life is equality'.²⁴

En ten slotte rekenen vele studentenredacties het tot hun taak om ingezonden artikelen geheel of ten dele te herschrijven. Met name dat laatste, het herschrijven, is auteurs een blijvende ergernis. Vele juridische hoogleraren hebben geprobeerd het systeem te veranderen, met tact of met emotie: 'Law Professors Unite: We Have Nothing To Lose But Our Chains'.²⁵

This nonsense must stop. We must turn our professional academic journals into professional academic journals.²⁶

Maar de verwachting is dat dit niet zal gebeuren.²⁷ De studenten geven hun bladen niet op; zij bagatelliseren de bezwaren en zijn hooguit tot kleine veranderingen bereid.²⁸

Wat is het saldo? Er zijn een paar voordelen van het Amerikaanse systeem te noemen: studenten doen hun werk goed als het gaat om het checken van citaten, voetnoten, grammaticale punten²⁹ en nemen de wetenschappelijke staf veel werk uit handen. Maar er zijn ook nadelen.³⁰

Een daarvan is dat het Amerikaanse format van het law review-artikel ver afstaat van de publicatievormen in de meeste andere wetenschappen, en van de juridische publicaties uit andere delen van de wereld. Als er al een 'wereldformat' voor een juridisch artikel zal komen, dan ligt het Europese, inclusief zijn professionele redacties, meer voor de hand dan het Amerikaanse. Tegelijkertijd valt niet te verwachten dat niet-Amerikanen ooit in Amerikaanse law reviews zullen publiceren. Zo zullen bijvoorbeeld Britse auteurs blijven kiezen voor hun eigen tijdschriften. De betreurde wetenschapper Peter Birks uit Oxford schreef me niet lang geleden nog: 'For my part, I do not much like publishing in America. The student editors are put under a strange discipline which inflicts amazing pain on them and leaves one's work unrecognisable.' Dat betekent dat een behoorlijke wetenschappelijke uitwisseling van gedachten wereldwijd door de law reviews belemmerd wordt. Het zullen, met uitzondering van een aantal bladen (zie hiervóór voetnoot 21), gescheiden werelden blijven en dat is een treurig perspectief voor vooruitgang in de rechtswetenschap.

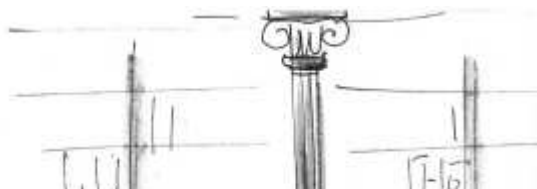
Het Amerikaanse denken over 'legal scholarship' kan ons ook iets leren, want door de strijd om de law reviews is het denken over rechtswetenschappelijk onderzoek verder ontwikkeld dan bij ons.³¹ Zo kennen de VS rankings in tijdschriften³² - voor wat het waard is natuurlijk - en er is dus ervaring met de methodologie van rankings.³³

Voorts lijkt het probleem van de law reviews de discussie over elektronisch publiceren te hebben gestimuleerd. Het internet maakt immers een nieuw type tijdschriften mogelijk en het biedt onderzoekers de kans om 'eigen' fora te creëren.³⁴ Het lijkt te vroeg om conclusies te trekken over publiceren op het internet. Belangrijke voordelen van het internet zijn de snelheid waarmee resultaten van onderzoek naar buiten gebracht worden, de beschikbaarheid van het onderzoek en mogelijk de lage kosten.³⁵

Een belangrijk punt van aandacht zal de kwaliteit zijn.³⁶ Verschillende modellen zijn mogelijk, variërend van peer reviewed elektronische publicaties tot 'e-print repositories'.³⁷ Het lijkt mij dat de toekomst van elektronisch publiceren voor een belangrijk deel zal afhangen van kwaliteit en duurzaamheid.

4 The Journal of Pathology

Om meer inzicht te krijgen in de publicatiecultuur van ons juristen ben ik ook te rade gegaan bij een bètamedisch blad.³⁸ Ik had natuurlijk kunnen kiezen voor geschiedenis of voor een talenttijdschrift, maar voor mijn zoektocht naar de toekomst van onze juridische tijdschriften koos ik voor een 'long shot'. The Journal of Pathology is in Europa het leidende

wetenschappelijke tijdschrift voor de pathologie. Jaarlijks ontvangt de redactie, geleid door een chief editor die daaraan een meer dan parttime- en een eervolle baan heeft, zo'n 600 artikelen. Voordat een artikel wordt gelezen, licht de staf van het tijdschrift de doopceel van de auteurs. Dat gebeurt door een citatie-analyse: hoe vaak worden deze auteurs geciteerd en waar (wat is de impact)? Citaties, is de vooronderstelling, zeggen iets over de invloed van een auteur, van een onderzoeksgroep of van een tijdschrift op het wetenschappelijke debat. Gewapend met de citatie-analyse van de auteur(s) lezen een der redacteurs, gespecialiseerd in het specifieke onderwerp, en de chief editor het artikel. Mochten die het artikel van voldoende kwaliteit vinden, dan gaat het stuk naar twee externe beoordelaren (peer review). Als de externe beoordelaren positief zijn over de inhoud en het artikel van voldoende 'impact' achten, ontvangt de auteur de kritische opmerkingen van de beoordelaren voor commentaar. Vervolgens licht de vaste staf van het tijdschrift het artikel door: klopt het methodologisch, kloppen de verwijzingen (ook inhoudelijk - elke verwijzing wordt nagetrokken) en ten slotte, klopt het Engels? Het afwijzingspercentage van dit tijdschrift

bedraagt 60.³⁹ Interessant is nog dat ook de reviewers worden beoordeeld; het tijdschrift gaat geregeld na hoe de door deze reviewers positief beoordeelde artikelen 'het doen' in de citatie-index. Mocht blijken dat die scores tegenvallen, dan zal op deze beoordelaars niet langer een beroep worden gedaan. Belangrijk is verder dat om de onafhankelijkheid en daarmee de kwaliteit van het tijdschrift te bevorderen, redacties een maximale zittingsduur kennen, en auteurs verplicht zijn mogelijke belangenverstrengeling onder het artikel te vermelden.

Het verbaast niet dat wetenschappelijke tijdschriften als The Journal of Pathology duur zijn. Dat heeft in het najaar van 2003 geleid tot een initiatief dat ook in ons land aandacht heeft gekregen: de introductie van PLoS, de Public Library of Science.⁴⁰ PLoS Biology kwam met zijn eerste online-tijdschrift uit in October 2003; PLoS Medicine zal in 2004 volgen. Ook hier is het, net als bij de eerder genoemde elektronische tijdschriften, te vroeg om conclusies te trekken.

Wat leert ons dit doktersbezoek? Wat opvalt is de kwantitatieve, op peer review gebaseerde, analyse die wordt gehanteerd als het gaat om de kwaliteit van de auteurs; kennelijk wordt die in de medische wereld volstrekt geaccepteerd. Een ander punt vormt de zorgvuldigheid en uitvoerigheid waarmee men de inhoud van de publicatie naloopt. Een derde opvallend punt is de gemakkelijke beschikbaarheid van alle publicaties langs elektronische weg. Die beide laatste punten - nauwkeurigheid en beschikbaarheid - heeft dit medische tijdschrift gemeen met de Amerikaanse law reviews. Een vierde aspect zijn de hoge kosten van vele bèta-tijdschriften. Dat probleem speelt voor juridische wetenschappelijke tijdschriften voornamelijk niet. Maar mochten juridische tijdschriften de kant van de bèta-tijdschriften op willen, dan zal dat financiële gevolgen kunnen hebben voor een kleine markt als de Nederlandse.

5 Onze juridische tijdschriften

Ofschoon ik het niet kan bewijzen, verwacht ik dat het tijdschrift onze belangrijkste drager van wetenschappelijke vooruitgang in de juridische wereld zal worden. Belangrijker dan het boek - inclusief de proefschriften - en belangrijker dan de thematische bundel. Die ontwikkeling ziet men in vele andere wetenschappen (ofschoon er uitzonderingen zijn⁴¹ en de rechtswetenschap zonder twijfel bijzonder invloedrijke boeken kent en zal kennen). Tijdschriftartikelen zijn van alle publicaties waarschijnlijk het meest duurzaam en ook op langere termijn het gemakkelijkst te raadplegen, zeker met moderne ICT-zoekmogelijkheden. Tijdschriften kennen bovendien meer dan boeken de mogelijkheid van een wetenschappelijke toets; proefschriften uitgezonderd, want die hebben hun eigen toetsingsprocedure. En voorts biedt de omvang van een tijdschriftartikel de mogelijkheid om snel van de inhoud kennis te nemen.⁴² De uitzondering is natuurlijk het Amerikaanse law review-format. De plaats die elektronische tijdschriften in het repertoire van tijdschriften zullen krijgen, is nog onzeker.⁴³

Dit is overigens geen lofzang op het tijdschrift. In de bètawetenschappen zijn er met regelmaat bezwaren aangevoerd tegen het publiceren in tijdschriften: de wachttijden zijn (veel) te lang, de tijdschriften zijn te duur, de beperkingen die aan de omvang van publicaties worden gesteld zijn te strikt, de abonnee betaalt ook voor (vele) publicaties die voor hem niet van belang zijn, redacties zijn te zeer afhankelijk geworden van hun externe referees, redacties vormen een incrowd, enz.

Kort wil ik hier nog aandacht vragen voor de opiniepagina's van kranten. Dat zijn vaak intellectuele vrijplaatsen; de wachttijden zijn er kort. Men bereikt er een veelvoud aan lezers en het gedifferentieerde publiek dat men bij wetenschappelijke tijdschriften vaak zo mist. De impact op het maatschappelijke - en vaak ook het politieke debat - kan groot zijn, groter dan die bij publicatie in wetenschappelijke tijdschriften.⁴⁴ Boekrecenties zijn niet zelden kritischer dan in onze wetenschappelijke tijdschriften. Daar staat tegenover dat bijdragen in kranten doorgaans een geringe duurzaamheid kennen.⁴⁵ Het zijn vuurpijlen en auteurs zullen zich ervan bewust zijn dat om zelf geen vuurpijl te worden het succes in de krant moet rusten op een eigen, degelijk wetenschappelijk fundament. Stukken in de krant zullen niet als wetenschappelijke publicatie gelden.

Terug naar de tijdschriften. Als waar zou zijn dat tijdschriften de dragers bij uitstek van onze wetenschappelijke productie worden, dan brengt dat verantwoordelijkheden en mogelijk nieuwe keuzen mee voor redacties en uitgevers van die tijdschriften.

Ik doe een aantal suggesties, maar erken tegelijkertijd dat lang niet alle suggesties voor elk tijdschrift of voor elk juridisch domein even relevant zijn. Zo kent bijvoorbeeld het internationale recht al een sterk internationale

publicatiecultuur en zijn er ook tijdschriften die mijn aansporingen nauwelijks nodig lijken te hebben, zoals het Tijdschrift voor Rechts- geschiedenis maar ook andere internationaal opere- rende bladen.

Niettemin:

Aandacht redacties voor hun taken en verantwoordelijkheden

Redacties van tijdschriften zijn belangrijk voor de vooruitgang in een wetenschappelijke discipline. Zij dragen daarmee jegens auteurs, lezers en de samenleving als geheel een verantwoordelijke taak. En niet alleen jegens de samenleving van vandaag: 'Journals form the scientific archive: they are the official public records of scientific achievement'.⁴⁶

Redacties dragen zorg voor een adequate selectie van aangeboden bijdragen, een selectie die aansluit bij het publiek waarop het tijdschrift zich richt. Redacties toetsen de kwaliteit van de ingediende publicaties en hebben aandacht voor de 'wetenschappelijke integriteit'.⁴⁷ De toetsing van de kwaliteit is erg belangrijk. In alle takken van wetenschap neemt de druk tot publiceren toe.⁴⁸ De kwantitatieve eisen die vrijwel overal worden gesteld, kunnen leiden tot het uitsmeren van resultaten van onderzoek over verschillende publicaties: wetenschappers zoeken naar de Kleinste Publiceerbare Eenheid ('de Least Publishable Unit')⁴⁹. Nieuwe vormen van onderzoeksfinanciering brengen onderzoekers een gevoel van onrust en van competitie: snelheid voor kwaliteit. De druk die daaruit volgt heeft zorgelijke kanten. Wetenschap is dan wel polemisch, schrijft Huizinga, maar het is een ongunstig teken ... wanneer in een wetenschap de zucht om een ander met een ontdekking voor te zijn of met een bewijsvoering te ontzenuwen sterk op de voorgrond treedt. De ware drang tot kennis van waarheid door onderzoek schat de zegepraal over een tegenstander gering.⁵⁰

Tijdschriftredacties dragen een belangrijke verantwoordelijkheid de rust te herstellen en te bewaren. Ten slotte dragen redacties verantwoordelijkheid voor het informeren van hun lezers over voor hen belangrijke ontwikkelingen op andere terreinen en ontwikkelingen over de landsgrenzen. Dat werk ik hierna nog iets verder uit. Selecteren, toetsen en informeren - dat zijn mijns inziens de kerntaken van redacties.⁵¹

Focus op wetenschappelijke publicaties

Redacties van tijdschriften moeten meer nadenken over hun 'focus'. De Belgische Commissie VLIR (zie hiervóór) dwingt juridische tijdschriften al om kleur te bekennen. Men kan tijdschriften grofweg indelen in bladen die bijdragen aan de vooruitgang van het onderzoek ('increasing the body of knowledge'), tijdschriften die zich richten op voorlichting van de praktijk ('disseminating the body of knowledge'), en 'huisbladen' ('promotional literature').⁵² De laatste categorie, die overigens niet onbelangrijk is, laat ik hier buiten beschouwing.

Het publiek van vrijwel alle juridische tijdschriften - wetenschappelijke én vaktijdschriften - bestaat uit wetenschappers en praktijkbeoefenaren. Dat is een kenmerk van het juridische wetenschappelijk onderzoek. Een ontwikkeling zoals bètatijdschriften die hebben doorgemaakt, valt voor juridische tijdschriften niet te verwachten. Bètatijdschriften richtten zich aanvankelijk vaak op een gemengd publiek. Nature kende bij zijn ontstaan in 1869 als 'missie': 'popular in part, but also sound, and part devoted to scientific discovery'.⁵³ Pas na de eerste wereldoorlog ontwikkelde het zich tot een puur wetenschappelijk tijdschrift. Voor vooruitgang in de rechtswetenschap zou het desastreuus zijn als juridische tijdschriften zouden kiezen voor een lezerspubliek van uitsluitend wetenschappers. Voor zover dat al mogelijk is: Posner heeft er op gewezen géén wetenschappelijk juridisch artikel te kennen dat niet ook door een praktijkjurist begrepen kan worden.⁵⁴

Het lezerspubliek zal gemêleerd blijken te zijn. Maar al is scheiden niet altijd mogelijk, onderscheiden kan wel. Als tijdschriften een focus te kiezen, ontstaat een zeker onderscheid tussen tijdschriften die zich meer richten op wetenschappelijke vooruitgang en tijdschriften die zich richten op de voorlichting van praktijkjuristen (beroepsgroepen). Tijdschriften moeten niet álles willen doen. Rechtspraakrubrieken met korte commentaren lijken nog relatief veel ruimte te krijgen. Dat zou voor thematische wetenschappelijke tijdschriften misschien iets minder kunnen om zo meer ruimte te bieden aan wetenschappelijke publicaties; annotaties vindt men al op vele andere plekken. Kronieken daarentegen zijn ook voor tijdschriften met een wetenschappelijk focus onmisbaar.⁵⁵ In de bètaliteratuur vormen zij vaak een aparte groep van tijdschriften: 'Reviews are of immense value to scientists who wish to familiarise themselves with the state of the art in a particular field before committing themselves to a research project'.⁵⁶

Bevorderen van het debat

Sommige wetenschappen kennen het experiment als middel om wetenschappelijke vooruitgang te boeken. Rechten heeft dat niet, behalve voor zover het echt een gedragswetenschap is. Onze kennis komt vooral argumentatief tot stand. Voor ons is het debat het middel van wetenschappelijke vooruitgang. Redacties van tijdschriften die een wetenschappelijke focus kiezen, zouden het als hun belangrijkste taak moeten zien de kwaliteit van dat debat te waarborgen en zo mogelijk te verhogen. Want dat kan beter. Zo beschouwt Vranken het niet vermelden van 'de echte, achterliggende overwegingen en keuzen als een ... kenmerk van argumenteren in het burgerlijk recht'⁵⁷; als dat zo is, dan zou men daarvoor bij toetsende redacties meer aandacht mogen verwachten. En het is misschien nóg basaler: gaat de auteur wel in op de resultaten van het onderzoek van anderen? Juristen hebben van nature een sterke neiging zich op anderen te beroepen. En zij hebben dan vooral oog voor die auteurs die de eigen theorie bevestigen: 'aldus ook Bloembergen, Vranken en Hartlief; anders (en onjuist) Abas en Van Dunné'. Veel meer dan naar de bevestiging van de theorie, zou de onderzoeker zich

moeten richten op de andersluidende opvatting of analyse, of op de andersluidende rechterlijke uitspraak. Abas en Van Dunné moeten misschien meer bestudeerd worden. Wie dat doet, maakt van de rechtsgeleerdheid een rechtswetenschap.⁵⁸ Het is toch merkwaardig dat juristen voor het procesrecht zulke prachtig uitgewerkte en geregelde debatmodellen hebben ontwikkeld, terwijl die voor hun wetenschappelijk onderzoek vrijwel ontbreken. Redacties van tijdschriften moeten nadenken over de wijze waarop zij vorm geven aan hun toetsende taak. Vele wetenschappelijke disciplines kennen peer review ⁵⁹; de rechtswetenschap niet, internationale uitzonderingen daargelaten. ⁶⁰ Met de groeiende publicatiedruk aan universiteiten zal zo'n extra toets - die dus uitgaat boven de gebruikelijke redactionele toets - onontkoombaar zijn voor de meer wetenschappelijke tijdschriften. Maar er is meer. Moeten redacties of peers niet meer aandacht besteden aan de methodologie en aan de vraag of (althans beschikbaar) empirisch onderzoek wel is verwerkt? Moet de opbouw van artikelen niet meer worden gestandaardiseerd? Barendrecht riep eerder onderzoekers op duidelijker een scheiding aan te geven tussen wat al bekend is en wat er wordt toegevoegd.⁶¹ En zou ten slotte niet naar de Amerikaanse gewoonte en die in vele andere wetenschappen elk artikel van een sluitende en zorgvuldige conclusie moeten worden voorzien?

Tussentijdse publicaties; promoveren op artikelen

Ook wie zich niet volledig aan Popper wil uitleveren, kan er niet omheen dat wetenschap zo 'open' mogelijk hoort te zijn; openheid in de wijze van totstandkoming van een publicatie en in de gekozen methode. Rechtswetenschappelijk onderzoek is veelal solistisch onderzoek en tijdens het onderzoeksproces is er maar weinig schriftelijke uitwisseling van gedachten. Dat gebrek geldt ook proefschriften; in een NJB-salon is daaraan eerder aandacht besteed.⁶² Promovendi publiceren het resultaat van jarenlang onderzoek vaak in één keer. Behalve de promotor en misschien nog een enkele vertrouweling heeft niemand de onderzoeksopzet, de eerste resultaten of de voorlopige conclusies tevoren gezien. En aan het eind gekomen, stellen promotoren de promotiecommissies pas samen als het boek af is. Het is de vraag of dat, beschouwd vanuit het belang van een open wetenschappelijk debat, verstandig is. In de bèta-wetenschappen hebben de promovendi al vóór de promotie een substantieel aantal publicaties op hun naam staan; vaak promoveert men op die artikelen. Die eerdere publicaties hebben dan al een rol gespeeld in het wetenschappelijke debat. 'Promoveren op artikelen' zou populairder kunnen of moeten worden.

Visie op internationalisering

Een wetenschappelijk tijdschrift zou in deze tijd een visie op internationalisering moeten hebben. Is het beoefenen van de rechtsvergelijking voor bepaalde juridische disciplines een voorwaarde voor publicatie? Moeten tijdschriften met een wetenschappelijke doelstelling hun auteurs als voorwaarde stellen dat zij in elk geval publicaties uit bepaalde internationale tijdschriften in het onderzoek betrekken? Zo ontstaan 'gelieerde tijdschriften' - preferred partners - en wordt een bijdrage geleverd aan internationalisering van het juridische onderzoek. Het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis kan een voorbeeld zijn; maar er zijn er meer. Dubbel publiceren, in een Nederlandstalig tijdschrift en daarna nogmaals in een buitenlands tijdschrift, lijkt me daarnaast heel aanvaardbaar, ook al wordt dat in andere wetenschappen in de regel als niet toelaatbaar beschouwd.⁶³ Maar omdat het om twee separate lezersgroepen gaat, met elk hun eigen medium, is deze vorm van dubbel publiceren mijns inziens volstrekt aanvaardbaar. ⁶⁴ Vanuit kringen rond de Europese Commissie werd ik er, in een commentaar op een conceptversie van dit artikel, op gewezen dat een van de aspecten die bij internationalisering scherp in het oog gehouden moeten worden, de voorsprong is die Nederlandse wetenschappers vaak nog hebben als het aankomt op talenkennis. Zelfs in de internationaal- en gemeenschapsrechtelijke wereld wordt erkend dat de Amerikanen enerzijds en de Zuid-Europese Franstaligen zich in taalgebonden 'citeergemeenschappen' hebben opgedeeld; hetgeen ook, maar in mindere mate, geldt voor de Duitse juristen. Het zou algemeen erkend worden dat het sterke punt van de Nederlandse juristen is dat zij in staat en bereid zijn om kennis te nemen van de praktijk en literatuur van deze drie grote juridische taalgebieden. Zo brengen zij intellectuele verbindingen tot stand die anders verwaarloosd zouden worden. Nederlandse wetenschappers zouden ervoor moeten waken dat het wetenschappelijke Engels te gemakkelijk de boventoon gaat voeren. ⁶⁵ Bovendien moeten wetenschappelijke tijdschriften meer aandacht schenken aan wat er in andere landen verschijnt. Abstracts zouden daarvoor het aangewezen middel zijn. Ook rubrieken waarin aandacht wordt geschonken aan internationale publicaties van Nederlandse auteurs zijn mijns inziens welkom. Zo wordt het debat als vanzelf meer internationaal. Zie bijvoorbeeld het eerder genoemde Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis. In de internationalisering van het onderzoek ligt voor een aantal tijdschriften een uitgelezen mogelijkheid zich te onderscheiden van andere tijdschriften. Nederlandse onderzoekers lezen relatief gemakkelijk andere talen. Dat voordeel moet meer worden uitgebuit.

Wetenschap en de buitenwereld

Auteurs willen zo veel mogelijk gelezen worden en zoveel mogelijk invloed ('impact') hebben. Zij zullen bij het zoeken naar het juiste tijdschrift ook kijken naar de prestaties van dat tijdschrift in de markt. Die markt bestaat niet alleen uit collega's en beroepsbeoefenaren, maar ook uit 'het grote publiek'. Bladen als Science en Nature hebben daarom journalisten in dienst die de (onbegrijpelijke) wetenschappelijke stukken in rubrieken als 'news and views' aan dat grote publiek uitleggen. Onze Minister beschouwt de communicatie tussen wetenschap en het publiek zelfs als een officiële taak van de kennisinstellingen. ⁶⁶ Nijkamp, de voorzitter van NWO, spreekt in dat

verband zelfs van een kerntaak ⁶⁷: de wetenschap, als een essentieel onderdeel van onze cultuur, is gehouden rekenschap af te leggen aan de samenleving ⁶⁸. Niet alle rechtsgeleerde onderzoekers communiceren even gemakkelijk met het grote publiek. Juridische tijdschriften zouden daarin, naast de universiteiten, een eigen taak kunnen zien.

Ranking van tijdschriften

Ik verwacht dat er op korte termijn een vorm van ranking van juridische tijdschriften zal komen. ⁶⁹ Dat lijkt onvermijdelijk, al was het maar als instrument voor universiteiten en organisaties als NWO en KNAW (maar ook de EU) om de kwaliteit van een onderzoeker of van een onderzoeksgroep te meten. ⁷⁰ In Amerika bestaan er al diverse soorten van ranking. Het is niet uitgesloten dat een volgende stap zou zijn het toekennen van een 'impactfactor' aan tijdschriften. En op langere termijn is ook een ontwikkeling in de richting van een citatie-index voor het juridisch-wetenschappelijk onderzoek niet uit te sluiten. Het is, voor goed begrip, goed te bedenken dat wetenschappelijke tijdschriften niet béter zijn dan vaktijdschriften. Het gaat om de 'focus'.

Nedlaw?

Het is in ons land niet mogelijk om - zoals in Westlaw in de VS - met enkele trefwoorden een volledig overzicht te krijgen van alle tijdschriftpublicaties over een onderwerp. Laat staan dat die publicaties vervolgens full text beschikbaar zouden zijn, met inbegrip van intelligente zoekmogelijkheden. Een dergelijke voorziening is voor alle huidige wetenschappelijke onderzoek onmisbaar. Wie uit bijvoorbeeld de geneeskundige hoek hoort dat wetenschappers daar elke week van de tijdschriften van hun keuze de publicaties in PDF automatisch op hun scherm krijgen, wordt door afgunst bevangen. Juristen zouden in Nederland en in Europa Westlaw-achtige voorzieningen moeten krijgen. De beschikbaarheid van juridische wetenschappelijke literatuur loopt in de meeste landen ver achter op de huidige beschikbaarheid van rechtspraak en wetgeving. Hier ligt een belangrijke en uiterst urgente verantwoordelijkheid bij de uitgevers ⁷¹ en wat mij betreft ook bij NWO ⁷², KNAW en het Ministerie van Justitie.

Scouting van publicaties

Redacties van tijdschriften zouden actief op zoek moeten gaan naar belangrijke wetenschappelijke publicaties die nog niet in tijdschriften hebben gestaan. In thematische bundels zijn parels te vinden die met het jaar doffer worden. Wetenschappelijke tijdschriften zouden om bewerkingen kunnen vragen. ⁷³ Er zijn goede voorbeelden beschikbaar. ⁷⁴

Transparantie: onafhankelijkheid auteur

Wetenschappelijk onderzoek hoort onafhankelijk mogelijk en transparant te zijn. De functie(s) van de auteur en de financiering van het onderzoek kunnen relevant zijn. Ik zou wensen dat tijdschriften op dat punt strengere eisen stellen. ⁷⁵ Dat doet nog niet één tijdschrift consequent. Wetenschap - net als onafhankelijke rechtspraak - is een van de kostbaarste verworvenheden van onze beschaving. Huizinga zei het in *De Gids* zo mooi: 'De moderne beschaving ligt waarlijk niet aan te veel ankers: een ervan is een zelfstandige wetenschap.' ⁷⁶

Samenstelling redacties

De redacties van monodisciplinaire tijdschriften zijn doorgaans ook monodisciplinair samengesteld. Maar wetenschappelijke vooruitgang vindt vaak plaats op de raakvlakken van verschillende disciplines. Is er daarom niet iets voor te zeggen in de redacties van deze monodisciplinaire tijdschriften ook vertegenwoordigers van enkele andere disciplines op te nemen: meta-juridische vakken, bestuurskunde, maar ook - in het geval van bijvoorbeeld strafrechtelijke tijdschriften - privaatrecht of bestuursrecht? Het verweer zal zijn dat elk zich tot zijn eigen discipline zou moeten beperken. Maurits Barendrecht of Paul Cliteur in de redactie van *Delikt & Delinkwent*? Toch zijn vreemde eenden in de bijt zijn een probaat middel tegen group think. Sluipenderwijs kunnen dominante theorieën in het vak of voorkeuren voor bepaalde typen publicaties of onderwerpen vooruitgang in dat wetenschapsgebied bemoeilijken. In een boeiend boek schrijft de Amerikaanse letterkundige Marjorie Garber over de relatie tussen de 'amateur' en de 'professional'. ⁷⁷ Zij vindt dat wij als wetenschappers ons juist op elkaars terrein zouden moeten begeven en bepleit de 'discipline envy' ⁷⁸: de hartstochtelijke wens om iets over het vak van een ander te mogen zéppen. Natuurlijk, schrijft Garber, vergt 'discipline envy' ook 'disciplined envy'. Tijdschriftredacteuren, ten slotte, horen te rouleren. Ook dat is in de bètamedische wetenschappen gebruikelijk. Het gaat er dan niet om dat kansen aan nieuwe mensen worden geboden, maar om te voorkomen dat - opnieuw - een vorm van group think ontstaat.

Gezamenlijk publiceren

Ik verwacht dat het aantal co-producties zal toenemen; niet slechts van twee auteurs, maar van meer. Als onderzoek in de rechtswetenschap meer teamwork wordt (in andere disciplines spreekt men van 'onderzoeksgroepen'), is dat onvermijdelijk.⁷⁹ Juristen zijn daarin nog erg terughoudend; maar experimenten met wetenschapstages en onderzoekmasters zullen ertoe leiden dat de begeleider mee-publiceert. Ik zou de stelling aandurven dat de kwaliteit van publicaties daarmee omhoog zal gaan.⁸⁰ Voor de promotiebegeleider is het een stimulans om meer tijd te stoppen in het onderzoek van zijn promovendi. Samen publiceren vergroot ook de betrokkenheid van collega's op elkaar. Voor aberraties als in de natuurkunde of biologie, waarin artikelen met meer dan 100 auteurs geen uitzondering zijn⁸¹, hoeven we in het recht voorlopig niet te vrezen. Maar het zou goed zijn als redacties ook over co-producties en de grenzen daaraan zouden nadenken.

Conclusie

Universiteiten horen plaats te zijn van georganiseerde achterdocht. Wetenschappelijke tijdschriften zouden op hun beurt aan die missie moeten bijdragen, want de kwaliteit van een wetenschappelijke discipline hangt goeddeels af van de kwaliteit van haar publicatiecultuur. Aan de hand van Amerikaanse ervaringen met de daar dominerende law reviews én aan de hand van de beschrijving van een internationaal medisch tijdschrift probeerde ik meer zicht te krijgen op onze rechtswetenschappelijke publicatiecultuur en op de mogelijkheden die te verbeteren. We zouden meer over de toekomst van onze wetenschappelijke tijdschriften - het eerste wetenschappelijke tijdschrift überhaupt werd opgericht door een jurist⁸² - moeten nadenken. Op tal van punten vallen veranderingen te overwegen, met vanzelfsprekend een open oog voor de eigenheid van onze discipline en voor de fouten die in andere takken van wetenschap worden gemaakt. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij redacties, maar ook bij auteurs, universiteiten en onderzoeksinstituten. Voorts moet de slechte toegankelijkheid van juridische literatuur snel worden aangepakt. Daar ligt een taak voor de uitgevers, maar ook voor NWO, KNAW en misschien het Ministerie van Justitie. Rodell beloofde nooit meer een artikel in een law review te schrijven. Op verzoek van het tijdschrift waarin hij zijn belofte deed, kwam hij daar één keer op terug.⁸³ Zijn ergernis bleek onveranderd: 'Ah, legal scholarship; ah, nuts'.⁸⁴

Prof. mr C.J.J.M. Stolker

NOTEN

*. [Terug]

De auteur dankt collega's en anderen die eerdere concepten van commentaar wilden voorzien, en met name zijn student-assistent Juriaan Zee. D voort uit een lezing voor redactie en medewerkers van het Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht in januari van dit jaar.

1. [Terug]

Fred Rodell, Goodbye to Law Reviews, 23 VA. L. REV. 38 (1936). Rodell (1907-1980) was verbonden aan Yale University. Een van zijn befaamde Woe Unto You, Lawyers! (1939) waarin hij strijdt tegen 'legalism'; zie voor een korte plaatsbepaling van Rodell in de Amerikaanse juridische rechts Vinson, Fred Rodell's Case Against the Law, 24 Florida State University Law Review 107 e.v. (1996).

2. [Terug]

J.H. Nieuwenhuis, Redactioneel, NTBR 2002, p. 355. Het is hier niet de plaats om op deze stelling, uit haar verband gerukt, in te gaan. Zie evenwel van M. Herweijer, Juridisch onderzoek, in: Rechtswetenschappelijk onderzoek - Over object en methode, CRBS-reeks Deel 8, Boom Juridische Uit e.v. die een aantal proefschriften analyseert op het gebruik van de gekozen methodes.

3. [Terug]

Ik verwijs korthedshalve naar mijn artikel 'Ja, geleerd zijn jullie wel', Over de status van de rechtswetenschap, NJB 2003, p. 766 e.v., waar ik signa rechtswetenschap in de algemene wetenschapsfilosofische literatuur geheel afwezig is. In dat artikel verzuumde ik aandacht te besteden aan J.M. f Rechtswetenschap: stoffig of inventief?, NJB 1996, p. 705 e.v., naar aanleiding van de onderzoeksvisitatie 1996. Barendrecht riep toen al op om m denken over de manier waarop de rechtswetenschap wordt beoefend.

4. [Terug]

Wetenschapsbudget 2004, TK 2003-2004. 29 338, nr. 1.

5. [Terug]

Vgl. de hartenkreet van Corien Prins, Heeft NWO juristen nog wat te bieden? NJB 2004, p. 365. NWO lijkt de handschoen te willen oppakken en st commissie in die het probleem moet bestuderen. In gelijke zin J.E. Fesevur, Redactioneel, NTBR 2004, p. 257.

6. [Terug]

Zie M. Herweijer, Normen en rechtshandelingen: Rechtswetenschap als interpreteren en observeren, in: Rechtswetenschappelijk onderzoek, a.w. |

7. [Terug]

Zie het rapport van de commissie-Verbeke, dd. 15 juni 2004; Model voor Integrale Kwaliteitsevaluatie van het Onderzoek in de Rechtswetenschap (www.vlir.be). Onlangs hebben de gezamenlijke decanen van de Nederlandse juridische faculteiten een vergelijkbare commissie ingesteld; opdracht tijdsplanne zijn iets geringer van omvang.

8. [Terug]

Zie de website www.vlir.be waar men alle stukken en reacties kan vinden. Het debat over de voorstellen van de commissie is bijzonder 'open' geor gevoerd. Nadrukkelijk wordt in de opdracht uitgesproken dat het niet de bedoeling is te raken aan de individualiteit van de universitaire instelling, m universiteiten een instrument aan te reiken waarmee zij intern verder kunnen werken aan de kwaliteitszorg van het wetenschappelijk onderzoek. D Alliance of Research Faculties of Law (SARFaL) waarin een aantal Europese faculteiten samenwerkt, heeft de ontwikkeling van kwaliteitsindicato onderdeel van haar missie gemaakt.

9. [Terug]

Zie de bijdrage van H. Franken, Rechtswetenschap, RM Themis 2004, p. 1 e.v. over de eigen aard van de rechtswetenschap. Voorts de bijdrage a Gerrit de Geest, Hoe maken we van de rechtswetenschap een volwaardige wetenschap?, NJB 2004, p. 58 e.v.; hij is zeer kritisch over de rechtsw Naar zijn oordeel is het veelvuldig gebruik van de verkeerde methoden het grootste probleem van juridisch onderzoek. Zie voorts de Groningse bu Rechtswetenschappelijk onderzoek, a.w. 2003, met name de bijdragen van M. Herweijer, Juridisch onderzoek, p. 23 e.v. en Normen en Rechtshar p. 53 e.v.; en die van A.M. Hol, Pleidooi voor een Jurisprudentia - Over recht en wetenschap, p. 5 e.v. waar hij vanuit verschillende perspectieven r recht kijkt. Voorts Martijn W. Hesselink, Contractenrecht in perspectief, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag 2004, met name hoofdstuk 7. Zie vo bijdrage van Jaap Hage, Wrongful life, rechtswetenschap en rechtsvergelijking, nu te vinden op www.rechten.unimaas.nl/ozic/CorsendonkVIII/ workshops/paper%20Hage.pdf, binnenkort te verschijnen in een Maastrichtse bundel onder de titel Wrongful life en rechtswetenschap en C.H. van rechtsgeleerdheid, maar rechtswetenschap!, binnenkort te verschijnen in RM Themis. Bij sommigen bestaat de zorg dat de figuur van de annotatie zie H.J. Snijders, Redactioneel, NTBR 2003, p. 173 en C.J.H. Jansen, De Nederlandse bakermat van het annoteren, Nederlands Juristenblad 200: zie over de annotatie voorts Barendrecht, a.w. 1996, p. 709.

10. [Terug]

Vergelijk het boek van de psycholoog Joh. Hoogstraten, De machteloze onderzoeker - Voetangels en klemmen van sociaal-wetenschappelijk onde 1993.

11. [Terug]

I. Newton, Correspondence, Volume 3 1688-1694, p. 253, 254, Cambridge University Press 1961.

12. [Terug](#)

K.R. Popper, Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge, London, Routledge and Keagan Paul, 1963. Ik citeer de Nederlandse vertaling: De groei van kennis, vertaald door Z. Swijtink, Meppel/Amsterdam: Boom, 1978, p. 59.

13. [Terug](#)

Soms lijkt zij zelfs 'plaatsgevonden'. Zie daarover het prachtige boek van David N. Livingstone, Putting Science in its Place - Geographies of Scientific Knowledge, University of Chicago Press 2003, waarin de auteur laat zien hoe plaatsen en omgevingen kennis maken en beïnvloeden.

14. [Terug](#)

Ronald Meester, Het pseudoniem van God - een wiskundige over geloof, wetenschap en toeval, Ten Have, Baarn, 2003, p. 76.

15. [Terug](#)

P.K. Feyerabend, Against Method. Outline of an Anarchistic Theory of Knowledge, Londen, Verso, 1978; ik citeer de Nederlandse vertaling: In strijd methode - aanzet tot een anarchistische kennistheorie, vertaald door Hein Kray, Meppel/Amsterdam, Boom, 1977, p. 33, 34 e.v.; zie over dat 'anyt' nader zijn voetnoot 6.

16. [Terug](#)

Charles Darwin, Descent of Man (1871), Chapter 21.

17. [Terug](#)

Zie C.E. Smith, Feit en rechtsnorm, Meijers-reeks nr. 4, Maastricht: Shaker Publishing 1998, p. 68 en 69.

18. [Terug](#)

'Journals' of 'reviews'; er is geen verschil.

19. [Terug](#)

John T. Noonan jr., Law Reviews, 47 Stanford Law Review 1117 (1995).

20. [Terug](#)

Vaak op het terrein van rechtseconomie, rechtsgeschiedenis, rechtssociologie maar bijvoorbeeld ook het American Journal of Comparative Law; w het niet voor niets vooral multidisciplinaire tijdschriften. Enkele, zoals de American Journal of International Law, naar schatting zo'n 25, kennen bov van) peer review.

21. [Terug](#)

Zie voor een geschiedenis van law reviews James W. Harper, Why Student-Run Law Reviews?, 82 Minn. L. Rev. 1261 (1998).

22. [Terug](#)

Lawrence M. Friedman, Law Reviews and Legal Scholarship: Some Comments, 75 Denver University Law Review 661 (1998).

23. [Terug](#)

Zie O.A. Haazen, De Amerikaanse toestanden (4) - De Voetnoot, NJB 2003, p. 2095 e.v., met verdere literatuur.

24. [Terug](#)

Deborah L. Rhode, Legal Scholarship, 115 Harvard Law Review, 1335 (2002).

25. [Terug](#)

Uit een veel geciteerde publicatie van James Lindgren, An Authors Manifesto, 61 University of Chicago Law Review 539 (1994). Nadien schreef Li vervolg, met voorstellen om tot verandering te komen: Reforming the American Law Review, 47 Stanford Law Review 1123 e.v.

26. [Terug](#)

Lindgren, a.w. 1994, 527.

27. [Terug](#)

Friedman, a.w. 1998, p. 668: 'The law review system is here to stay, as far as I can tell. (...) They shall continue to mirror what happens in the law s is very unlikely that the law school world will kick its habit of normativity: almost impossible for what I consider real scholarship to become the domi schools.' Aldus ook Leo P. Martinez, Babies, Bathwater, and Law Reviews, 47 Stanford Law Review, 1139 e.v., die niet verwacht dat door hogeler geleide law journals tot een aanzienlijke kwaliteitsverbetering zullen leiden.

28. [Terug](#)

The Articles Editors, A Response, 61 University of Chicago Law Review 553 (1994), vooral als antwoord op Lindgren (zie hiervóór).

29. [Terug](#)

Zie Richard A. Epstein, Faculty-edited Law Journals, Symposium on Law Review Editing: The Struggle Between Author and Editor Over Control of Chicago-Kent Law Review 87 (1994).

30. [Terug](#)

Epstein, a.w. 1994, p. 88 e.v.

31. [Terug](#)

Zie voor een bibliografie (uit 1998) Mary Beth Beazley en Linda H. Edwards, the Process and the Product: a Bibliography of Scholarship about Le Scholarship, 49 Mercer Law Review 741 e.v. (1998). Zie verder het themanummer van de Harvard Law Review waaruit ik elders in deze publicatie

32. [Terug](#)

Zie Fred. R. Shapiro, The Most-Cited Law Reviews, 29 Journal of Legal Studies 389 (2000). Bovenaan de lijst van meest geciteerde law reviews st Harvard, Michigan, Stanford, Columbia, Chicago, Virginia, Pennsylvania Duke en California. Zie voorts Gregory Schott Crespi, Ranking Specialize Reviews: A Methodological Critique, 26 Florida State University Law Review, 835 (1999); Russell Korobkin, Ranking Journals: Some Thoughts on Methodology, 26 Florida State University Law Review 851 (2002); Tracey E. George en Chris Guthrie, In Defense of Author Prominence: A Reply t Korobkin, 26 Florida State University Law Review 877 (1999). Een aantal juridische tijdschriften maakt bovendien deel uit van de social sciences ir

33. [Terug](#)

De methoden van ranking lopen uiteen van 'author-prominence' waarbij een auteur een persoonlijke 'ranking' krijgt en vervolgens wordt nagegaan 'prominent authors' een law review afdrukt, hetgeen weer een gemiddelde oplevert per law review (zie Tracey E. George en Chris Guthrie, An Emp of Specialized Law Reviews, 26 Fla.St.U.L.Rev. 813 (1999)), tot een enquête onder wetenschappers die kunnen aangeven op een schaal van 1 tot law review zij het meest vooraanstaand achten (Gregory Scott Crespi, Ranking International and Comparative Law Journals: a Survey of Expert Oj Law. 869 (1997)). Weer een andere methode is het meten van de citatie-frequentie. Ook hanteert men wel een 'library usage survey', waarbij geke de raadplegingsfrequentie van tijdschriften. Zie voor een kort overzicht van deze methoden George & Guthrie, t.a.p.

34. [Terug](#)

Bernard J. Hibbitts, Last Writes? Reassessing the Law Review in the Age of Cyberspace, 71 New York University Law Review, 615 (1996) en vele bijdragen.

35. [Terug](#)

Een interessante ontwikkeling is de Open Archives Initiative ontwikkeld door de Amerikaan P. Ginsparg. Het biedt wetenschappers de mogelijkheid conceptartikelen in een vroegtijdig stadium, voor commentaar, op het internet te plaatsen.

36. [Terug](#)

Over de verschillende aspecten van de kwaliteit van elektronisch publiceren zie I. Trotter Hardy, A Comment on Dr. Paliwala's 'From Academic Tor Living Bazaars - The Changing Shape of Law Reviews', The Journal of Information, Law and Technology (1996).

37. [Terug](#)

Een soort van vergaarbak/bewaarplaats van elektronische publicaties. Zie Rob Kling, Lisa Spector en Geoff McKim, Locally Controlled Scholarly P the Internet: The Guild Model, Journal of Electronic Publishing, August 2002 Volume 8, Issue 1 (met vele literatuurverwijzingen).

38. [Terug](#)

Ik dank mijn collega's P.C.W. Hogendoorn en H. Mattie (verbonden, resp. verbonden geweest aan het LUMC) zeer voor hun hulp.

39. [Terug](#)

Het Nederlandse (nationale) Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde kent een afwijzingspercentage van 40-50. De absolute top onder de medic wijst 90% af.

40. [Terug](#)

Zie www.plos.org.

41. [Terug](#)

Denk aan de filosofie, de godgeleerdheid en een deel van de letteren.

42. [Terug](#)

Doorgaans sneller dan van boeken. Aan de Universiteit Leiden ziet men de omvang van veel proefschriften langzamerhand als een probleem. Daa kort voor proefschriften een maximum aantal van 100.000 woorden. Eén van de argumenten voor zo'n grens is de toegankelijkheid van het werk - ook dat het werk door zijn lezers inhoudelijk kan worden getoetst. Zie over deze 100.000-woordengrens J.H. Nieuwenhuis, Redactioneel, NTBR 20

43. [Terug](#)

Een tijdschrift dat langzaam een vaste plaats lijkt te veroveren is het Electronic Journal of Comparative Law (www.ejcl.org), waarin ook meer be publicaties over elektronisch publiceren verschijnen. Zie, al iets ouder, Julie Tims en Paul van Waelsden, Juridische elektronische tijdschriften, De Bibliothecaris, april 1997, p. 5 e.v.

44. [Terug](#)

Een extreem voorbeeld daarvan is Paul Scheffers artikel over het multiculturele drama, NRC Handelsblad 29 januari 2000 dat meer impact had dan wetenschappelijke publicaties over integratie en sociale cohesie tot dan toe bij elkaar.

45. [\[Terug\]](#)

Zij het dat www.krantenbank.nl het terugzoeken van krantenstukken wel heel gemakkelijk maakt.

46. [\[Terug\]](#)

Bernard Houghton, *Scientific Periodicals - Their Historical Development, Characteristics and Control*, Clive Bingly Londen 1975, p. 43.

47. [\[Terug\]](#)

Zie de gezamenlijke notitie van KNAW/NWO/VSNU: 'Notitie Wetenschappelijke Integriteit, Over normen van wetenschappelijk onderzoek en een L. Orgaan voor Wetenschappelijke Integriteit'. Zie voorts de Amerikaanse pendant 'On being a scientist: responsible conduct in research', *The Nation Sciences*, 1989, Washington. Zie voorts het boek van Marcel C. LaFollette, *Stealing into print, Fraud, Plagiarism, and Misconduct in Scientific Publications*, University of California Press, Berkeley 1992, zie p. 133 e.v. over de vraag of redacties een zelfstandige rol hebben in de toetsing van regels van wetenschappelijke integriteit; de meningen, met vindplaatsen, blijken verdeeld.

48. [\[Terug\]](#)

Vergelijk A.A.M. Kinneging, *Trouw* 27 december 2003, die het belang van 'rust' benadrukt. Zie ook de minister in haar wetenschapsbudget waar zij probleem van de administratieve lastendruk die onderzoekers ervaren, TK 2003-2004, 29 338, nr. 1, p. 14.

49. [\[Terug\]](#)

Frank van Kolschooten, *Valse vooruitgang - Bedrog in de Nederlandse wetenschap*, Uitgeverij L.J. Veen 1993, p. 95.

50. [\[Terug\]](#)

J. Huizinga, *Homo Ludens*, Haarlem 1951 (derde druk), p. 209.

51. [\[Terug\]](#)

Zie uitvoeriger het informatieve boek van LaFollette, a.w. 1992, hoofdstuk 5 ('Decision Making - Editors and Referees').

52. [\[Terug\]](#)

Zie voor een min of meer vergelijkbare indeling Houghton, a.w. 1975, p. 32 e.v.

53. [\[Terug\]](#)

Zie Houghton, a.w. 1975, p. 27.

54. [\[Terug\]](#)

Posner, *Legal Scholarship*, 115 *Harvard Law Review* 1314 (2002). Hij maakt een uitzondering voor het werk van Kelsen.

55. [\[Terug\]](#)

Het behoeven niet per se tijdschriften te zijn; zo kent het internationaal publiekrecht jaarboeken met een gelukkige combinatie van wetenschappelijk kronieken en publicatie van ontoegankelijk bronnenmateriaal over de volkenrechtelijke praktijk van staten en internationale organisaties.

56. [\[Terug\]](#)

Houghton, a.w. 1975, p. 35.

57. [\[Terug\]](#)

J.B.M. Vranken, *Springen met lemen voeten, Preadvies voor de Vereniging voor Wijsbegeerte van het Recht*, 2003, p. 41 (<http://rechten.uvt.nl/vwr/PreadviesVranken03.PDF>).

58. [\[Terug\]](#)

Zie P.B. Cliteur, *Rechten als wetenschap en rechten als geleerdheid*, college gehouden op 3 september 2003 ter gelegenheid van de opening van jaar 2003/2004 van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden, *Uitgave Universiteit Leiden 2003* (ook beschikbaar op www.law.leidenuniv.nl/index.php3?c=221)

59. [\[Terug\]](#)

Uitvoerig over de vele kanten die peer review heeft LaFollette, a.w. 1992, p. 119 e.v. In haar boek besteedt ze ook uitvoerig aandacht aan 'referee' ('Referees can also be the villains.'; p. 127).

60. [\[Terug\]](#)

Het internationale recht kent een toenemend aantal reviewed-tijdschriften.

61. [\[Terug\]](#)

Barendrecht, a.w. 1996, p. 708.

62. [\[Terug\]](#)

NJB-salon, Het proefschrift ter discussie, NJB 1999, p. 1185 e.v.

63. [\[Terug\]](#)

Zie bijv. de zogenoemde Vancouver Rules: www.icmje.org.

64. [\[Terug\]](#)

Zie voor de discussie over de toelaatbaarheid van dubbele publicaties Van Kolschooten, a.w. 1993, p. 95 e.v.

65. [\[Terug\]](#)

Zie voor een krachtige waarschuwing in gelijke zin T. Koopmans in zijn bespreking van het rapport van de WRR, *De toekomst van de nationale rec Trema* 2004, p. 253.

66. [\[Terug\]](#)

Wetenschapsbudget 2004, TK 2003-2004, 29 338, nr. 1, p. 24.

67. [\[Terug\]](#)

P. Nijkamp in zijn Wageningse diesoratie 'Wetenschap in gesprek met samenleving' (2003). Hij meent dat de huidige wetenschapscommunicatie g en tekortschiet.

68. [\[Terug\]](#)

Zie ook het rapport van de commissie Commissie Eshuijs, *WeTeN gewogen, de WTC-toekomst getekend: van Sisyfus tot Hercules* (2003), par. 3.1 VU is zelfs een Afdeling Wetenschapscommunicatie opgericht, zie Jaap Willems, *Stel Publieksprijs in voor de wetenschap*, *Trouw* 18 januari 2004.

69. [\[Terug\]](#)

Zie het rapport van de commissie-Verbeke, a.w. 2004, p. 8 e.v.

70. [\[Terug\]](#)

Zie de discussie op www.vlir.be.

71. [\[Terug\]](#)

Zie voor een analyse van de problemen aan de kant van juridische uitgevers als het gaat om de moeizame samenwerking in het elektronisch uitgeven Ladders en Wirt Soetenhorst, *InCT (Vakblad voor Uitgeven, innovatie en ICT)*, juni 2004, p. 18 e.v.

72. [\[Terug\]](#)

Op 22 juni 2004 tekenden NWO en KNAW een intentieverklaring om te komen tot een nieuw data-instituut op. DANS (Data Archiving & Networked) wordt een landelijke organisatie voor de wetenschappelijke data-infrastructuur in de maatschappij- en gedragswetenschappen en de geesteswetenschappen.

73. [\[Terug\]](#)

Zo merkt de Visitatiecommissie-Ten Kate (Rechtsgeleerdheid, VSNU December 2002, op p. 27) terecht op dat vakgebied overschrijdende bundels dialoog tussen vakgebieden ontberen, ofschoon het blijkens de presentatie van de bundel daarom toch gaat. De opstellen blijken voorts ook onder elkaar voort te bouwen of aan elkaar aan te knopen, maar meer elk het eigen spoor te volgen zodat ook de nodige coherentie ontbreekt. Tijdschrift dat gat kunnen springen door auteurs te vragen om een herziene bijdrage die wél voldoet aan de wensen van de commissie.

74. [\[Terug\]](#)

Ik noem het artikel van W.H. van Boom, *Algemene en bijzondere regelingen in het vermogensrecht*, *RM Themis* 2003, p. 297, naar aanleiding van CRBS-boek.

75. [\[Terug\]](#)

Vgl. de diesrede de dato 8 januari 2004 van Paul F. van der Heijden, *Publiek vertrouwen*, Vossiusp UrA, te vinden op www.uva.nl.

76. [\[Terug\]](#)

Johan Huizinga, *Overheid en wetenschap*, *De Gids* 1925, p. 392. Hij beschreef vooral de invloed van de overheid op het wetenschappelijk onderzoek.

77. [\[Terug\]](#)

Marjorie Garber, *Academic Instincts*, Princeton University Press 2001.

78. [\[Terug\]](#)

A.w. 2001, p. 61.

79. [\[Terug\]](#)

Aldus al Barendrecht, a.w. 1996, p. 710, anders dan het rapport van de visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid van 1996.

80. [\[Terug\]](#)

Er zitten veel meer aspecten aan: vgl. bijv. James Hartley, *Single Authors Are Not Alone: Colleagues Often Help*, 34 *Journal of Scholarly Publishing* January 2003, die in een studie naar enkele psychologiëtijdschriften tot de conclusie komt dat 'enkele auteurs' vaker de hulp inroepen van collega's auteurs.

81. [\[Terug\]](#)

Vgl. een artikel als Initial sequencing and comparative analysis of the mouse genome, Nature 420, 520-562 (december 2002), dat 221 'auteurs' ker

82. [\[Terug\]](#)

De geschiedenis van het wetenschappelijke tijdschrift begint op 5 januari 1665 bij Le Journal des Scavans, opgericht door Denis de Sallo. Zie Bern a.w. 1975, p. 13.

83. [\[Terug\]](#)

Fred Rodell, Goodbye to Law Reviews - Revisited, 48 VA. L. REV. 279 (1962).

84. [\[Terug\]](#)

A.w. 1962, p. 290. Ik voegde in dit citaat het woordje 'legal' toe, conform de bedoeling van Rodell.

links Volgen...

© Kluwer 2004